

P6_TA(2006)0084

Inimõiguste olukord Tšaadis

Euroopa Parlamendi resolutsioon inimõiguste olukorra kohta Tšaadis

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse 23. juunil 2000. aastal Cotonous sõlmitud AKV-ELi partnerluslepingut (Cotonou leping) ja eriti selle artiklit 8 poliitilise dialoogi kohta;
- võttes arvesse arvamuste vahetust arengukomisjoni 20. veebruari 2006. aasta koosolekul;
- võttes arvesse Bamakos (Mali) 21. aprillil 2005. aastal vastu võetud AKV-ELi parlamentaarse ühisassamblee kiireloomulist resolutsiooni olukorra kohta Sudaanis¹;
- võttes arvesse oma 16. septembri 2004. aasta resolutsiooni Sudaani Darfuri piirkonna kohta² ja 12. mai 2005. aasta resolutsiooni olukorra kohta Sudaanis³;
- võttes arvesse 2.–7. septembrini 2004. aastal Sudaanis ja Tšaadis viibinud *ad hoc* delegatsiooni aruannet;
- võttes arvesse oma 14. juuni 2001. aasta resolutsiooni presidendivalimiste kohta Tšaadis⁴;
- võttes arvesse oma 20. jaanuari 2000. aasta resolutsiooni inimõiguste rikkumiste kohta seoses Tšaadi ja Kameruni vahelise naftapuurimise ja naftajuhtme ehitamise projektiga⁵;
- võttes arvesse Tšaadi Vabariigi valitsuse ja komisjoni poolt 11. veebruaril 2002. aastal ratifitseeritud dokumenti "Koostööstrateegia ja suunamiskava 2002–2007";
- võttes arvesse oma 18. juuni 1998. aasta resolutsiooni Tšaadi ja Kameruni vahelise projekti ja perioodil oktoober 1997 kuni märts 1998 toime pandud inimõiguste rikkumiste kohta⁶;
- võttes arvesse ÜRO julgeolekunõukogu 24. märtsi 2005. aasta resolutsiooni 1590 (2005) ÜRO Sudaani missiooni (MINUS) loomise kohta;
- võttes arvesse Aafrika Liidu rahu ja julgeoleku nõukogu 20. oktoobri 2005. aasta otsust suurendada Aafrika Liidu vaatlusmissiooni Sudaanis (AMIS) sõdurite arvu, mis tõstis 2004. aastal osalenud 300 mehe arvu 6964 meheni käesoleval ajal;

---

¹ ELT C 272, 3.11.2005, lk 43.

² ELT C 140 E, 9.6.2005, lk 153.

³ Vastuvõetud tekstid, P6_TA(2005)0178.

⁴ EÜT C 53 E, 28.2.2002, lk 404.

⁵ EÜT C 304, 24.10.2000, lk 211.

⁶ EÜT C 210, 6.7.1998, lk 210.

- võttes arvesse Aafrika Liidu rahu ja julgeoleku nõukogu komisjoni 12. jaanuari 2006. aasta aruannet olukorra kohta Darfuris;
  - võttes arvesse Aafrika Liidu rahu ja julgeoleku nõukogu 12. jaanuari 2006. aasta otsust pikendada AMISE volitusi 31. märtsini 2006. aastal;
  - võttes arvesse Tšaadi ja Sudaani vahelist kokkulepet, mis allkirjastati Tripolis 8. veebruaril 2006. aastal pärast kahe riigi vahel täheldatud pingeid;
  - võttes arvesse kõiki ÜRO julgeolekunõukogu asjakohaseid resolutsioone, eriti 31. märtsi 2005. aasta resolutsiooni 1593 (2005) olukorra kohta Sudaanis ja Darfuri käsitleva rahvusvahelise uurimiskomisjoni aruannet ÜRO peasekretärile vastavalt julgeolekunõukogu resolutsioonile 1564 (2004);
  - võttes arvesse ÜRO ja Sudaani valitsuse vahel 5. augustil 2004. aastal sõlmitud tegevuskava Darfuri kohta;
  - võttes arvesse ÜRO 26. aprilli 2005. aasta aruannet olukorra kohta Sudaanis;
  - võttes arvesse 1999. aastal Tšaadi ja Maailmapanga vahel allkirjastatud kokkulepet naftatulude haldamiskava kohta;
  - võttes arvesse Aafrika hartat inimõiguste ja rahvaste õiguste kohta;
  - võttes arvesse Tšaadi Vabariigi 11. jaanuari 1999. aasta seadust 001/PR/99 naftatulude haldamise kohta;
  - võttes arvesse arengu- ja koostöökomisjoni 22. veebruari 2001. aasta raportit Tšaadi ja Kameruni vahelise naftajuhtme ehitamise projekti kohta, millele oli lisatud aruanne delegatsiooni visiidi kohta Tšaadi ja Kameruni 23.–30. märtsini 2000. aastal,
  - võttes arvesse kodukorra artiklit 91 ja artikli 90 lõiget 4,
- A. tuletades meelde, et Tšaadi presidendivalimised korraldatakse 2006. aasta mais või juunis;
  - B. arvestades, et parlamendivalimised lükati edasi 2006. aasta aprilli või maisse;
  - C. arvestades, et Tšaadi Rahvusassamblee võttis muudetud kujul vastu eespool viidatud seaduse naftatulude haldamise kohta;
  - D. arvestades Maailmapanga poolt Tšaadi suhtes võetud kohustust võidelda vaesusega, luua alused säästvaks arenguks ning anda võimalus arenguväljavaadete parandamiseks;
  - E. arvestades, et Tšaadi valitsus tahab 10% võrra laiendada tulevastele põlvkondadele ettenähtud vahendite kasutamist territoriaalseks haldamiseks ja julgeolekuks ning et seoses sellega on Maailmapank Tšaadile Rahvusvahelise Arenguassotsiatsiooni (IDA) poolt kaheksa käimasoleva projekti rahastamiseks eraldatud 297 000 000 USD suurusest kogusummast külmutanud assigneeringute väljamaksmise 124 000 000 USD ulatuses;

- F. arvestades, et Tšaadi valitsuse reaktsioon Maailmapanga otsusele oli oma teiste naftamaardlate kasutamise kokkulepete allkirjastamine Hiina ja Taiwaniga;
- G. arvestades, et Tšaad on üks maailma vaeseimaid riike ning et ainult 27 protsendil elanikkonnast on juurdepääs joogiveallikale;
- H. tuletades meelde, et Tšaadil on olulised rikkused põllumajanduse, loomakasvatuse ja kalanduse valdkonnas ning omab eelkõige kaevandus- ja naftaressursse, millest huvituvad mitmed riigid ja rahvusvahelised ettevõtted;
- I. rõhutades, et elutingimused riigis on ülimalt rasked sõja, põua ja näljahäda tõttu ning et kõik riigi institutsioonid ja infrastruktuurid on oluliselt halvenenud;
- J. arvestades, et Tšaadi rahvastikust on umbes 80% kirjaoskamatud ning et riik kannatab kliimast tuleneva toidupuuduse all ning vee kaudu levivate haiguste ja epideemiate all;
- K. arvestades sõnavabaduse piirangutega, millest annab tunnistust kahel korral raadiojaama FM Liberté sulgemine siseministeeriumi poolt;
- L. tundes muret Tšaadi inimõiguste organisatsioonide suunas tehtavate ähvarduste pärast;
- M. arvestades talupidajate maade ilma hüvitiseta konfiskeerimist naftamaardlate piirkondades;
- N. tundes muret erinevate relvastatud rünnakute pärast Tšaadi idapiiril, milles Sudaani süüdistatakse mässajate relvastamises ja rahastamises, ning tundes muret sagedaste relvastatud vahejuhtumite pärast Tšaadi ja Sudaani vahel;
- O. arvestades, et Rahvusvaheline Kriminaalkohus alustas 6. juunil 2005. aastal juurdlust Darfuris toimepandud rahvusvahelise õiguse vastaste kuritegude kohta, milles uuritakse Sudaani valitsust, "djandjaweedi" vägesid ja mässuliste liikumisi;
- P. tundes muret ÜRO peasekretäri erinõuniku genotsiidide ennetamise küsimuses, Juan Mendezi 11. detsembri 2005. aasta järelduste pärast, vastavalt millele on ÜRO Sudaani missioon (MINUS) ja Aafrika Liidu vaatlusmissioon Sudaanis (AMIS) ebaõnnestunud, kuivõrd inimõiguste rikkumiste arv ei vähene, vaid hoopis suureneb;
- Q. arvestades, et Darfuri kriis on suur katsumus Aafrika Liidu rahu ja julgeoleku nõukogule;
- R. arvestades, et Aafrika Liidu liikmetel ei ole piisavaid inimressursse, materiaalseid ega rahalisi vahendeid ning et neil puuduvad vajalikud volitused sellise olukorraga tegelemiseks, lisaks kõigele väga suurel maa-alal;
- S. arvestades, et laiendatud AMISE rahalised vajadused perioodiks 1. juuli 2005–30. juuni 2006 ulatuvad 252 400 000 USDni, ehk 54% kogu eelarvest ning, et 31. oktoobrini 2005. aastal saadud summa oli vaid 65 400 000 USD, ehk veerand vajalikust summast;

- T. arvestades, et laiendatud AMISE raames siiani saadud vahendid on peaaegu otsas ning et rahalised piirangud on sundinud Aafrika Liitu vähendama sõjalistele vaatlejatele makstavaid hüvitisi;
- U. arvestades, et teiste eelarveridade katmiseks ja missiooni ülalpidamiseks 2006. aasta 31. märtsini on vaja täiendavalt 4 600 000 USD;
- V. arvestades, et ÜRO julgeolekunõukogu tegi 3. veebruaril 2006. aastal üleskutse töötada välja kava Darfuris olevate Aafrika Liidu vägede väljavahetamiseks ÜRO vägede vastu;
- W. arvestades, et nüüdsest on Aafrika Liidu vägede üleviimine ÜRO Darfuri operatsiooni koosseisu vältimatu, samuti nagu on vältimatu palju suuremate vägede saatmine, mis oleksid võimelised ennetama rünnakuid tsiviilelanikkonna vastu ja desarmeerima "djandjaweedi" vägesid;
- X. tundes muret Tšaadi külade ja Lääne-Darfuri laagrite ja humanitaartöötajate vastu tehtavate rünnakute kasvu pärast, mis muudavad piirkonna rahvusvahelistele humanitaarorganisatsioonidele äärmiselt ohtlikuks, mille hulgast ainult mõned üksikud tegutsevad praegusel hetkel piiritsoonis;
- Y. arvestades, et jätkuvalt kehtvas Darfuri konfliktis on hukkunud tuhandeid inimesi; 1,65 miljonit inimest on ümberasustatud ja 200 000 inimest on põgenenud Tšaadi ning et konfliktist puudutatud inimeste koguarv ulatub umbes 2,5 miljonini;
- Z. arvestades, et enamik Tšaadi ümberasustatud inimestest on rünnakute tagajärjel kaotanud suure osa oma saagist ja on leidnud endale vaid juhusliku peavarju ning et toiduvarude lõppemisel võib tekkida tõsine toidupuudus;
- AA. arvestades inimõiguste olukorra halvenemisega riigis, millest annavad tunnistust jätkuv vägivald, sõnavabaduse piiramine, julgeolekujõudude kohtuvälised hukkamised ning vaesus ja väärkohtlemine, mille all kannatavad eriti naised ja lapsed;
- AB. arvestades, et Aafrika Liit otsustas 24. jaanuaril 2005. aastal luua õiguseksperide rühma, mis on volitatud uurima "olemasolevaid võimalusi", et mõista kohut Tšaadi endise diktaatori Hissène Habré üle, kes alates 1990. aastast elab pagenduses Senegalis,
1. on väga mures üldise olukorra üle Tšaadis, eriti inimõiguste suhtes;
  2. tuletab muretsedes meelde, et tsiviilelanikkond, kes juba kannatab põua ja näljahäda all, ei saa seadusest 001/PR/ 99 ja naftamüügist saadud miljarditest dollaritest mingit kasu ning rõhutab, et ennekõike peaks naftarikkustest kasu saama Tšaadi elanikkond;
  3. mõistab hukka asjaolu, et 10% naftatuludest arvati välja tulevastele põlvkondadele mõeldud fondidest ning eraldati seejärel "prioriteetsete sektorite" nimekirjale, millesse nüüdsest kuuluvad sõjaväekulud;
  4. nõuab, et Tšaadi valitsus näitaks selgelt ja läbipaistvalt, kuidas naftatulused kasutatakse;
  5. nõuab, et Tšaadi valitsus kasutaks naftatulude vahendeid arengu eesmärgil, eriti joogiveega varustamise, tervishoiu ja hariduse jaoks ning valimiste korraldamiseks;

6. nõuab, et Tšaadi valitsus koostaks riigi arengu aastakava ja avalikustaks selle;
7. võtab teadmiseks Tšaadi valitsuse põhimõttelise valmisoleku arvestada rahvusvahelise üldsuse arvamusega, kuid rõhutab sügavama dialoogi ja avatud lähenemise vajadust;
8. avaldab heameelt inimõiguste ministeeriumi loomise üle Tšaadis, nõuab, et selle vastutavad isikud teeksid koostööd kodanikuühiskonnaga ja rakendaksid riiklikku inimõiguste poliitika tegevuskava ning palub komisjonil nimetatud protsessi lähedalt jälgida;
9. kutsub nõukogu, komisjoni ja liikmesriike üles avaldama survet Tšaadi valitsusele, et see tugevdaks õigusriiki ja lõpetaks karistamatuse õhkkonna ja inimõiguste rikkumised, eriti nende isikute inimõiguste rikkumise, kes on seaduse 001/PR/ 99 muutmise projekti vastu;
10. nõuab, et Tšaadi valitsus lõpetaks noorte sõdurite sunniviisilise värbamise valitsuse sõjaväkke;
11. tunneb muret elanikkonna ja opositsiooni pooldajate rõhumise üle julgeolekujõudude ja relvastatud jõukude poolt; manitseb julgeolekuüksusi ja sõjaväge loobuma tsiviilelanikkonna väärkohtlemisest ja peatama relvastatud jõukude tegevused;
12. nõuab, et AMIS teeks koheselt vajalikud muudatused, et parandada tsiviilelanikkonna kaitset ja tõestada, et ta on suuteline Darfuri piirkonna elanikke kaitsma;
13. kutsub nõukogu, komisjoni, liikmesriike, ÜROd ja Aafrika Liitu üles rakendama kõiki võimalikke survevahendeid Sudaani valitsusele, et see lõpetaks AMISe operatsioonide tõhususe ohustamise;
14. nõuab tungivalt, et nõukogu, komisjon, liikmesriigid, ÜRO ja Aafrika Liit annaksid suurtest rahalistest, logistilistest ja muudest raskustest nõrgestatud AMISe käsutusse palju suuremaid rahalisi, materiaalseid ja sõjalisi vahendeid;
15. mõistab hukka alates 2005. aasta detsembri keskpaigast, mõnikord Sudaani valitsuse toetusel (eelkõige sõjahelikopteritega varustamine), tegutsenud "djandjaveedi" vägede poolt toime pandud rünnakud neljakümnele külale kaheksakümne viiest Tšaadis, Adrést lõuna pool asuva Borota piirkonna külast, mis sellest ajast on maha jäetud ja mille elanikud praegu on peavarjuta;
16. tervitab Tšaadi ja Sudaani vahel Tripolis, 8. veebruaril 2006. aastal sõlmitud kokkulepet ja palub mõlemal riigil täielikult austada võetud kohustusi;
17. kutsub Tšaadi ja Sudaani valitsusi üles rangemalt kontrollima käsi- ja kergrelvade kaubandust piirkonnas;
18. rõhutab maamiinide ja lõhkemata laskemoona probleemi tõsidust Lõuna-Sudaanis ja kutsub nõukogu, komisjoni, Tšaadi ja Sudaani valitsust, ÜROd ja teisi osalejaid üles viivitamata alustama mineeritud tsoonide ohutuks muutmist, ohvrite abistamist ja

elanikkonna teavitamist riskide kohta, et maanteid vabastada ja võimaldada ümberasustatud inimestel ja põgenikel koju pöörduda;

19. kutsub tungivalt Tšaadi valitsust üles austama demokraatlikku arutelu olukorra kohta riigis ning naftaprojekti kohta Doba piirkonnas;
20. nõuab, et Tšaadi valitsus võimalikult kiiresti kinnitaks nii järgmiste presidendivalimiste kui ka parlamendivalimiste ametliku ajakava vastavalt põhiseaduslikele kohustustele ning tagaks riikliku sõltumatu valimiskomisjoni erapooletuse;
21. on veendunud, et valimisprotsess ei saa tõhusalt ja läbipaistvalt toimuda olukorras, kus ohustatakse kõige elementaarsemaid sõnavabadusi;
22. nõuab, juhul kui täidetakse nõutavad tingimused, et Euroopa Liit saadaks Tšaadi valimiste vaatlemise delegatsiooni, et jälgida ja soodustada valimisprotsessi sujuvat toimimist;
23. nõuab tungivalt, tuletades meelde 18. oktoobri 2005. aasta "Transparency International" aruannet, vastavalt millele Tšaad on üks rahaliselt vähem läbipaistvaid riike, et Tšaadi valitsus võitleks korruptsiooni vastu ja lõpetaks selle võimalikult kiiresti ning esitaks tõendeid läbipaistvuse kohta riigikulutustes;
24. soovib valitsusel läbi viia teavitamiskampaaniaid valimiste toimimise kohta ning soodustada valimiskampaania sujuvat toimimist rahumeelselt ja demokraatlikult;
25. nõuab tungivalt, et soodustataks märkimisväärsed ja kiireloomulisi majanduslikke ja sotsiaalseid edusamme, eriti hariduse, koolituse, tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse valdkondades;
26. väljendab soovi, et nende edusammudega kaasneks edasimineku demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste tugevdamise valdkonnas, eriti sõna- ja ühinemisvabaduse ning pressi sõltumatuse osas;
27. nõuab, et Tšaadi valitsus looks soodsad tingimused ÜROs kinnitatud ja vastu võetud aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks;
28. nõuab, et Tšaadi valitsus lõpetaks naiste alandamise ja segregatsiooni ning laste töö kasutamise, ja nõuab eriti, et kaotataks noorte sõdurite sunniviisiline värbamine;
29. on arvamusel, et inimõiguste austamine ja poliitiline mitmekesisus on hädavajalikud tingimused elanikkonna õiguspäraste huvide kaitsmiseks ja otsustusprotsessis osalemiseks, et lõplikult vaesuse vastu võidelda;
30. kutsub nõukogu, komisjoni ja rahvusvahelist üldsust üles jätkama humanitaar- ja arenguabi Sudaani põgenikele ja neid vastu võtnud Tšaadi elanikele ning jätkata Sudaani ja Tšaadi kodanikuühiskondade ühendamist rahupartneritena;
31. kutsub kõiki naftaettevõtteid üles täielikult järgima naftatootmistööstuste läbipaistvuse algatust ja rahvusvahelisi vabatahtlikke ohutuspõhimõtteid; kutsub komisjoni üles ettevõtete sotsiaalse vastutuse poliitika raames nimetatud protsessi jälgima;

32. nõuab, et Aafrikas langetataks lõpuks kohtuotsus Tšaadi endise diktaatori Hissène Habré üle, kes alates 1990. aastast elab pagenduses Senegalis, või antakse ta välja ja langetatakse kohtuotsus Belgias õiglates ja erapooletus kohtuprotsessis vastavalt ÜRO piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastasele konventsioonile;
33. nõuab, et Aafrika Liit täidaks Hissène Habré kohtuprotsessi raames oma kohustusi, et vältida rahvusvahelise üldsuse kriitikat;
34. nõuab, et komisjon peaks struktureeritud poliitilist dialoogi Cotonou lepingu artikli 8 tähenduses ja teavitaks arengukomisjoni nimetatud dialoogi edusammudest ja tulemustest;
35. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele, AKV-ELi ministrite nõukogule, Tšaadi ja Sudaani presidentidele, valitsustele ja parlamentidele ja Maailmapangale ning valitsusvälisele organisatsioonile "Tšaadi inimõiguste edendamise ja kaitse ühendus" (ATPDH).